

ארבעה, ארבעה...

יצחק אדלר, רוני אקהל, אריה לוצוטו, יצחק כבודי. הם מעוררים בי פלצות, ארבעתם ביחד, וכל אחד מהם לחוד. השם של גיבעתי קשור ברגעים הגדולים ביותר של חיי, רגעים בין חיים ומוות, של פחד והתגברות, של אושר וצער תהומי.

והנה באים ארבעה אלה, ומושכים את כל זה אל תוך הזבל, אל האשפות של אספוסו במדים.

מאות אנשי גיבעתי נהרגו במלחמת העצמאות, כשהם חררי רים בגאות החטיבה. אישי גיבעתי אינו בורה. אישי גיבעתי אינו מניח לפחד להשתלט עליו. אישי גיבעתי אינו נוטש חבר בשרה. אישי גיבעתי אינו רוצח שבויים. אישי גיבעתי אינו כוזב ביוה. אינני טוען שכל אנשי גיבעתי היו טלית שכולה תכלת. כסיפרי הצד השני של המטבע סיפרי על כמה וכמה פשעים שבוצעו על ידי אנשי החטיבה. אך החטיבה ידעה שאלה הם כתי מים על כבודנו.

והנה באים ארבעה פחדנים עלובים אלה, וגורמים למאות אלפים להתחלחל לשמע השם גיבעתי. ארבעה צעירים חמושים נגר ערבי זקן אחד, בלתי חמוש. הם פרצו לביתו והיכו אותו במקל כשהוא מוטל על הריצפה, לעיני לידיו ואשתו. דרכו עליו. קפצו על גופו.

לא איכפת לי אם הם רצחו אותו מבחינה טכנית או לא. יתכן שהביאו אותו למחנה המעצר כשהוא עדיין חי, ושם גמרו חבריהם האלמונים את המלאכה. חיילים מתנוככים, חלאת המין האנושי וחלאת המין הישראלי, שקיבלו ליריהם זקן גוסס, והמשיכו להכות בו עד שנפח את נשמתו. ואולי הגתעב מכולם — הרופא שלא טיפל בו. והמפקד שאיים עליו בנשק, מפני שגניחותיו של הזקן הגוסס הפריעו לו. אלה נתעבים אף יותר מן הארבעה. במישפט טענו כל אלה שהם מילאו רק פקודות (פקודות של

קלאווין טקסופי, חודש

ארבעה אנשי גיבעתי בבית המישפט

גיבעתי), שכולם נהגו כך (כל אנשי גיבעתי). והם התלוננו על כך שהמפקדים והמדינה נטשו אותם, אחרי ששירתו את המדינה בצורה כה נאמנה (על ידי הכאת זקן).

ריבוננו של עולם, מה קורה לחיילים? הם נראים כצעירים רגילים לגמרי.

איני יודע אם אחרי זה אני מסוגל עוד לחשוב על חטיבת גיבעתי כפי שהחשבתי עליה במשך 40 שנה, חטיבת אחיי גיבורי התהילה. כביחוד אחיי שמפקדי החטיבה, מתנחל חזרתי-שובה, החזיר אותם ליחידותיהם, וכך נתן להם את אישור החטיבה.

פעם כתבתי שיר על חיילי חטיבה זו. גם יצחק אדלר, רוני אקהל, אריה לוצוטו ויצחק כבודי כתבו שיר. שיר מייבב שבו האשימו את המדינה כמה שקרה להם.

לא, לא ייתכנו שירים על הקרבות המפוארים האלה נגר ערבים וזנבים, נשים וילדים. לא ייתכנו שירי התהילה למפקדי הצבא שבו הפכו מקרים כאלה לנורמה. הם יזכרו לדראון עולם. כך הרגשתי, עד שקראתי כי טוראי אשר אביטל מחטיבת גיבעתי נדון ל-56 ימי מאסר על סירוב לשרת בעזה, ושרבים מאנשי החטיבה התייצבו לימינו.

תודה לכם. החוררתם את הכבוד לחטיבה.

סימפוזיה של חיים ומוות

קוטווב ישב על ספסל, מכוסה בשמיכה, כשראשו האפור שמוט קדימה וגופו הכבד, העבה, רפוי כערימה. הוא לא נתן שום פקודות, ורק הביע הסכמה או אי-הסכמה עם הרברים שהוצעו לו. הוא הקשיב לדו"חות שהובאו לו, ונתן פקודות כשאלה התבקשו. אך כאשר האזין לדו"חות, נדמה היה שאינו מייחס חשיבות לתוכן המילים שנאמרו, אלא מתעניין יותר במשהו אחר, בהבעת פניו ובצליל קולו של הרובר. השנים הארוכות של ניסיונו הצבאי וחוכמת גילו המופלג לימדו אותו שאדם אחר אינו יכול להדריך מאות אלפי אנשים הנאבקים עם המוות, שגורלם של קרבות אינו מוכרע על ידי הפקודות של המפקד העליון, ולא על ידי היערכות הכוחות, ולא על ידי מיספר התותחים וההרוגים, אלא על ידי הכוח הטמיר הקרוי רוח צבא. הוא עקב אחרי הכוח הזה והנהיג אותו עד כמה שיכול..."

כך תיאר לב טולסטוי במלחמה ושלום את מיכאיל קוטווב, המפקד הרוסי העליון בקרב בורזינו. באותו יום, כ-26 באוגוסט 1812, בדרך למוסקוה, ניצח נפוליון בקרב והפסיד במלחמה. קראתי קטע זה הרבה פעמים. הוא מדבר אל ליבי. כך בדיוק הרגשתי פעמים רבות ב-1948 — שלא הנשק וסדר ההכוחות וטיב הפיקוד מכריע במלחמה אמיתית, אלא כוח מיסורי, רוחני, בלתי מדידי. גם נפוליון הכיר בכך באחת מאימרותיו.

כאשר מאוסט שני בני-אדם מתנגזים, כאשר עמים שלמים נאבקים זה בזה, הניצחון יכול בחלקו של הצד אשר כוח-הכוחות חזק יותר, המוכן לסבול יותר, המחזיק מעמד רגע אחר יותר מיריבו. זה נכון בכל מאבק, מקדימת דגא ועד האינתיפאדה. יצירתו של טולסטוי היא הרבה יותר מאשר רומאן, סיפור על

אורי אבנרי

יונה אישי

אנשים — ככל שהיו בלתי-נשכחים, כמו נטאשה, הנסיך אנדריי ומסיה פייר. והו ניסיון לתאר את הנשמה של רוסיה, על רקע אחד המיכתנים הגדולים ביותר בתולדותיה. הנשמה של העם והנשמה של הארץ מתמוגגות כאן ליחידה אחת.

איך מעלים על הדבר שמהם של עם? איך נותנים לה ביטוי קולנועי, בתמונה ובצליל? איך אפשר למצוא את היצירה המונח-מנטלית הזאת, אולי הרומאן הגדול ביותר של כל הדורות, במדי יום הקולנועי, על מיגבלותיו.

סרגיי בונדארצ'יק עשה זאת. השבוע ביליתי שמונה שעות בבית-הקולנוע כדי לחוות את החווייה הזאת. הייתי מוכן להמשיך עוד שמונה שעות, עוד שמונים שעות, מבלי לזוז מהמקום.

ראיתי בשעתו את הגיורסה האמריקאית של מילחמה ושלום, שבה הופיעה אוריי הפבורן הנהדרת כדמות נטאשה, והנרי פוני דה כפייר בנחוב. זה היה סרט יפה. אודריי הקורנת שבתה את הלב. אבל זה לא היה זה.

כי את היצירה הזאת צריכים לשמוע ברוסית, לראות ברוסית, לחוש ברוסית.

הסרט של בונדארצ'יק (גם הבימאי, גם התסריטאי, גם השחקן המגלם את פייר) עוקב אחרי הספר כנאמנות. כל מילה כדיאלוג לקוחה מן הספר, כל סצינה מבויימת כדיוק כמו שהיא מופיעה בספר. אבל הסרט חורג מתחומו זה. שוב ושוב הוא מרחף במשך דקות ארוכות מעל לגופים האינסופיים של רוסיה, בליווי המר סיקה של ויצ'סלאב אוכצ'ניקוב. הנשמה רחבת-היריים של העם שזוא ארץ, והארץ שהיא עם, מציפה את הצופה כמו נחשול של ים.

טולסטוי עצמו ממלא בסרט תפקיד מרכזי, אם כי בלתי-נראה. מילותיו של החכם הזקן מושמעות בפי קריין — קריין כליכך נהדר, עד כי נדמה כי הספר עצמו הוא המדבר — ומרחפות מעל לנוף, מעל לקרבות המהממים, מעל לגורלות אדם, מעל לרמויות, עד כי הכל מתמוגג ליחידה גדולה אחת. כמו בספר עצמו. כמו בשירה, וזמוסיקה של המילים מתמוגגת עם המוסיקה של הצלילים והמוסיקה של התמונות. הכל ביחד מתאחד בהארמוניה שלמה, סימפוניה של חיים ומוות.

אותנו, הישראלים בני דורי, מציף למראה הסרט גם נחשול גדול של נוסטלגיה. בנעורינו היתה זאת ארץ רוסית. השירים שלנו היו רוסיים, המנגינות היו רוסיות, הריקודים היו רוסיים,

נטאשה ב"מילחמה ושלום"

נטאשה והנסיך אנדריי

חלק מהסרטים היו רוסיים. הרבה-הרבה מהאנשים היו רוסיים, והיבטא הרוסי שלט לא רק על קרשי הבימה. גם השחקן, גם בעל-המכולת, גם מנהיגי העם דיברו רוסית, חשבו רוסית, התנהגו רוסית. קראנו ספרים רוסיים, מי לא קרא בנעוריו את מילחמה ושלום ואת האחים קארמאזוב, את הדון הקשף, החטא ועונשו, אוה קארנינה?

כל זה נעלם מהגוף שלנו עם האמריקניזציה של המדינה, והשאיר אחריו חלל ריק גדול. חלל ריק בפניה אחת של נישמתנו. לכן משפיע עלינו סרט זה כמו גשם אחרי תקופה ארוכה של יובש. פניה התמימות של נטאשה בנשף הגדול, שכמיהה, יאוש ופליאה מתחלפים בהם מפני ששום מחור אינו מזמין אותה לרקוד. הנסיך אנדריי הפצוע, כאוסטרליץ השוכב על הארץ ומתבונן בעננים על סף המוות. בולקונסקי הזקן הנפרד מבנו, והסוגר את כל רגשותיו מאחורי חזות קשוחה. קוטווב המגמגם כאמצע הקרב ההיסטורי. פייר בחליפתו האורחית הלבנה, המגואלת בכיץ, המט יל בין הגוססים בשדה הקרב. מוסקוה הבווערת. הנער המוצא להורג על ידי הצרפתים. החיילים הרוסיים והשבוי הצרפתי המג ליס לפתע שאחרי הכל כולם בני-אדם. אנדריי נפרד מנטאשה. סצינות בלתי-נשכחות — גם בספר, גם בסרט.

כמעט תמיד, כשיוצאים מהקרנת סרט שנעשה על-פי ספר-מר פת, יש בלבב תחושה עמומה של התמצה. בשעת הקריאה הצטיירו בדמיון דמויות הגיבורים, והן היו הרבה יותר עשירות מאשר הרמויות בשרירים שנראו על הדבר. לא כן בסרט זה. נדמה שכזאת בדיוק היתה נטאשה (לורמילה סאבלייבה), כזה בדיוק ולא אחר היה אנדריי (ויאצ'סלאב טיחונוב), כך בדיוק בדיוק היה קוטווב (בוריס וואבה). כך הרגשתי גם אחרי הסרט חלף עם הרוח. על פי הספר שהוא חייו אמריקאי של מילחמה ושלום.

אחרי שצופים בסרט, כראי לקחת שוב את הספר, ולקרוא בו. הסרט מסתיים באותן המילים שבהן הוא מתחיל: כאשר הרעים בעולם מתאחדים, צריכים גם כל הטובים להתאחד. כל האמיתות הגדולות הן פשוטות.

דין אמת

מורעה שהתפרסמה השבוע בארץ.

אליסון וכן לאלו

שמחים להודיע על

הולדת בנם

דין אמת

ורשינגטון די.סי. 11.11.88

לא בדיחה טפלה. לא הלצה. מורעה אמיתית לגמרי.

12 מילים שטמונו בהן עולם שלם. סיפור של דורות. פשיטת הרגל של הציונות. סיפור של תקופה.

נחתייל כהורים. אליסון היא, כך אני מניח, אמריקאית. אני מקווה שהתגיירה כהלכה (ואולי הוריה הם יהודים כשרים, שנתנו לכתם שם אנגלי-סאכסי-לנך-אמריקאי, כדרכם של מתבוללים).

אלו הוא שם של יהודי-מיוזחי מכובד. בספרה-טלפונים יש לאלוים בשפע. שבתאו עליהם הברכה.

אך מה טיבו של השם הפרטי "כן"?

מורע יקרא אדם לבנו "כן"? מעולם לא שמעתי על אנגלי ששמו הפרטי הוא "יס", גרמני ששמו "יא", רוסי ששמו "רא". אין שום סיבה לקרוא לילד עברי "כן".

אלא אם כן הכוונה היא לתת לרדה-הנולד שם אנגלי, במסווה של שם עברי. כלומר, שם המוכן לירידה, ארוז-מראש במכולה לצורך העברה ללוס-אנג'לס או לוושינגטון די.סי.

איננו יודעים אם כן לאלו ואשתו אליסון נמצאים בוושינגטון די.סי באופן קבוע או זמני, לצורך ירידה או לצורך עסקים או ילימודים. (לפרובינציאלים מיסכנים כמונו כדאי להסביר שדייסי הם ראשי-התיבות של דיסטריקט אוף קולומביה, המחוז הפרלטי של עיריהבירה.)

אבל שיא הסיפור טמון, כמובן, בשם הבן.

דין אמת הוא שם מקורי מאורז-מאור, שם עברי למהדרין. אולם יש להניח כי מי שנתן את השם המקורי הזה לילד בוושינגטון די.סי חשב על משהו אחר: כשם שכן אינו אלא השם האנגלי הפופולרי KEN, כך דין איננו אלא השם האמריקאי הפופולרי DEAN.

ומכיוון שאמריקאי הגון זקוק לשם אמצעי, כדי שיופיע כראשיתיה בין השם הפרטי ושם המישפחה, כדרכם של אמריקאים, בא גם אמת. דין אמת. נהדר. "אמת" הוא שם אמריקאי תנ"כי יפה, בעל צליל פוריטני של הדורות הראשונים.

או כל טוב לך, DEAN E. LALO. KO LEKHA!

לשדה את ישראל

רושה מילה חדשה.

מה שקורה עכשיו למדינה אינו רק שיחרור (השיבה אל החר דים, "הרדיציה" כלשון כמה פרשנים).

וגם לא שירות (השיבה אל הדת), כפי שסבורים אחרים. וגם לא שיגלות (השיבה אל הגלות).

זהו תהליך הרבה יותר עמוק. זוהי התפרקות מן הערכים הלאומיים הישראליים, מין דה-ישראליות, והשיבה אל הערכים והתפיסות וההנהגות של העדה היהודית בגטו.

אני מציע לתהליך זה את המילה שיהיה.